

Александра Р. ПОПИН¹

Државни универзитет у Новом Пазару
 Дејаршман за филолошке науке
 СП: Српска књижевност и језик

ТЕЛО У ВИЦЕВИМА О БАБИ И ДЕДИ

У раду ћемо се бавити анализом слика тела у вицевама из категорије „баба и деда”. Тело старих људи у вицевама представља се, између осталог, као болесно, дотрајало, али и сексуално. О којој год теми ових вицева да је реч, тело је деформисано, гротескно, готово карневализовано. Вицеве ћемо систематизовати по ужим темама, које се тичу телесности. Као грађа ће нам послужити вицеви са специјализованих сајтова, али ћемо један део истраживања посветити и кратком осврту на ову тему у неким од штампаних извора.
Кључне речи: баба, деда, виц, гротескно, болест, сексуалност.

Опсценост, раскалашност, вулгарност и изражавање „без цензуре” нису одлике савременог друштва, како би то помислио човек нашег доба. Све набројано датира још из древних времена и карактерише „карневалски дух”, по Бахтину, а сврстава се у обредни и раскалашни хумор, који прати овај дух. Међутим, иако је поменуто део традиционалних култура, у грађанским, па и научним круговима, дуго се зазирало од пуштања у ширу јавност језичке грађе која је подразумевала могуће *кварење* омладине и смерних грађана. Ако бисмо кренули од самих *ружних речи*, већ је храбри Вук имао проблем са другим издањем „Рјечника”, а и доцније се размишљало о томе како је опсцена језичка грађа драгоценна, али би је, можда, требало смештати само у вишетомнике или у посебне публикације, којима би се, вероватно, бавили само научници (в. Дешић 1998).²

Где су речи, ту су и контексти. У Вуковој Петој књизи *Особитије тјесме и поскочице* објављена је грађа из необјављених рукописа. Није потребно бити посебно домишљат да би се схватило зашто су то „необјављени рукописи”. Но, нека је то манир 19. века. Чини се да је више среће, када је о публикавању драгоцене српске „мрсне” грађе реч, имао Фридрих С. Краус, могуће зато што је гласило за „фолклористичка испитивања и проучавања историје развоја полног морала” уређивано у Бечу и објављивано у Лајпцигу од 1904. до 1913. Дело које желимо да поменемо овом приликом, јесте и књига Мићуна Павићевића „Народне пикантерије из Југославије” (1937), чији је текст умножен на писаћој машини, у 50 примерака, те предвиђен „искључиво за научне сврхе”, а „свако умножавање, распродаја и растурање најстрожије забрањено”. Како аутор наводи, књига је намењена *пионирима науке*.³ Следећи аутор, који је имао специфичан „науч-

1 aropin@np.ac.rs

2 О *рашу* за српске „нечедне” речи, научно утемељено, али и шаљиво, ваљда како доликује, писао је Д. Милорадов у тексту „Нечедна лексика у речницима српског језика и проблем њене стилистичке квалификације”.

3 На крају предговора Павићевић каже и следеће: „Ово дјело, кад би могло и смјело бити посвећено широј јавности, могло би, како то рече уважени научењак др Александар Ђ. Костић, редовни професор медицинског факултета, носити и наслов *Скашолошке умотворине нашега народа*. [...] Свакако би био велики гријех, да бар у најужим научним круговима, овај тако огроман рад,

ни” приступ јесте лекар Александар Костић (помиње га Павићевић у свом предговору), који се сексуалним у нашој народној поезији бавио од 1927, а за објављивање студије у СКГ тражило се мишљење Јаше Продановића. Прво издање његове књиге датира из 1932. Занимљиво је да је друго из 1978, а објавила га је „Медицинска књига” (да ли због вокације и приступа аутора или етикете за читалачке кругове?). Након ових преломних година, током XX века, књиге са истом или сличном садржином објављивали су различити приређивачи, под различитим насловима...

Можда би се, на овом месту, могло поставити питање зашто су за нашу тему важни сви ови наводи. Међутим, где је виц – ту су и „нечедне” речи, опсцености, вулгарности, а поготово када је о људском телу реч, па још телу баба и деда. Наравно, тело стараца у вицецима је болесно, гротескно, али и сексуално. Наша грађа јесте да је прикупљена у првим деценијама 21. века, али мотивација за њен настанак сеже далеко у прошлост и кореспондира са читавим корпусом усменокњижевних творевина, а који се тичу тела и телесности, стараца, односно сексуалности.

Бахтин, у свом теоријском приступу фолклорној култури, истиче гротескно као основу комичног, што је у нераскидивој вези са хиперболизацијом, карикатуралношћу и пародијом (в. Златковић 2015: 292). Изучавајући типологију хумора у српској усменој прози Иван Р. Златковић запазио је да се у хуморним текстовима „међу физичким манама истичу глувоћа, слепоћа, сексуални недостаци”, а да се „сексуалне мане и девијације означавају превасходно хиперболом, карикатуром и гротеском” (285). Исти аутор каже да је сексуалност „најзаступљенија у опсценим причама и вицецима”, те да „људско тело и његове могућности пролазе кроз процес хиперболизације и у контексту „гротескног реализма” (286), што доприноси креирању комичне димензије – карикатуралне, пародијске, тривијално-бизарне, сатиричне, гротескне и апсурдне (286). У складу са реченим „ликови стараца добијају назначену гротескну или црнохуморну конотацију” (Златковић 2015: 290).

У књизи *Смеховно и еротско у српској народној култури и поезији* Зоја Карановић и Јасмина Јокић, на Бахтиновом трагу истичу: „У складу са смеховним схватањем сусрета старог и новог поретка, у датом концепту света, маркирају се и прелазна животна доба, детињство, младост и старост, што такође репрезентује тело које стоји на прагу гроба и колевке (Бахтин 1978: 35), с полним органима и њиховим динамичким функцијама” (Карановић, Јокић 2009: 41). Тако ће се, како наводе ауторке, као у празнику и карневалу старост *заклањати хипертрофираном жељом и стиваралачким смехом, у хиперболисаној слици вулве* (57); ради обезбеђивања плодности наћи ће се и *хиперболисани и персонификовани женски пољни орган* (11), а промискуитетно и слободно понашање, пожељно у оквиру смеховне обредности се „посебно везује за оне групације које су своју биолошку функцију испуниле (старци), или оне које тек треба да је достигну (млада невеста), дакле оне биолошке и социјалне категорије које се налазе изван тог искуства што их уводи у маргиналне просторе и просторе обредне инверзије” (64).

Иако нам почетна теза није била заснована на потенцирању сексуалности у језичкој грађи коју ћемо изучавати, тај пут се, такође, наметнуо. За ову

литографисан само у десет примерака, остане непознат. Јер, нека ми опрости нескромност, још никада није тачније, пластичније и објективније изнесена жива слика о психо-сексуалној оријентацији нашега народа, односно откривена гола оба пола, као у овим претежно народним умотворинама.”

прилику анализирали смо преко сто вицева, тематски груписаних, везаних за бабе и деде. У складу са тим, направили смо условну основну поделу на две опште категорије вицева: секс, где доминирају похотне бабе (нуде се дедама, младићима, средовечнима, отмичарима, силоватељима) и импотентне деде. Друга категорија је тематски разнородна, а тиче се гротескно приказаних последица старости на људском телу и телесним функцијама: ношење пелена, зубне протезе, ћелавост, наборана кожа, гротескно велике груди, вагине, клиторис, глувоћа, слаб вид, невољно и отежано вршење нужде, велики/нефункционалан пенис, смрад/болест вагине, Паркинсонова болест... Често ће вицеви и из ове категорије садржати мотиве из прве, тако да, оквирно, са сексуалним конотацијама имали смо 67 вицева, а из категорије *остало* 52.

Да овакав однос није тековина модерног *расписног* доба, показују нам старији записи. На пример, у Вуковој збирци, насловљеној *Особитије њјесме и њјоскочице*, проналазимо око шест текстова са похотним бабама (79, 83, 84, 85, 90, 91), четири са импотентним старцима (80, 81, 82, 83), са темом секса пет (86, 87, 88, 89, 92), док у књизи „Диња пукла” имамо и потентне старце у текстовима „Пријетња” (стр. 88) и „Примагни се чичи” (стр. 89). Доста примера, како песама тако и прозних текстова, пронашли смо и у Мићуновим *Народним њјиканџеријама*, с тим што поред похотних баба, видимо и потентне старце у много више примера. У Краусовом избору *Мрсне њјриче* налази се четири примера са овом тематиком: „Колико зуби толико јеба”⁴ (150), „Млади свињар и похотна баба” (151), и две са импотентним старцима „Све јачи у рукама” и „Старца издао курац” (245, 246).

За ову прилику издвојили смо неколико илустративних примера, које смо поделили на основну поменутих условних категорија. Сви су пронађени под одредницом вицеви, мада је очито да би се неки од текстова могли сврстати и у кратке шаљиве приче.

Категорија секс:

1) Јавили девојци да јој је прадеда умро па тако оде она да чује и утеши прабаку те сазна шта је било.

- Знаш дете моје dedica је умро у неделју доподне док смо водили љубав – каже бака.
- Па јесте ли ви нормални? Иmate скоро сто година, није ни чудо да је умро кад сте у тим годинама радили такве глупости.
- Злато бакино ми смо си pazили на здравље, па смо водили љубав само неделјом уз звук звона, лагано и polако, на ding unutra, на dong napolje.

Након тих речи бакика мало застане, обрише сузе и каже: Ehh само да није прошао онај глупи сладоledџија звонећи kо blesav, ded bi још bio жив... (<<http://nasmej.me/vicevi/babe/>>).

2) Доде дедa код поpa да му се исповеди и каже:

- Pope, pre neki dan baba se nagnula u zamrzivač i meni došlo nešto, ja mrknem babu, jel to greh?

Pop:

- Ne, nema tu ništa grešno, to je priroda i tako treba da bude.

Sutradan dođe i baba pa каже:

- Pope, pre neki dan ja se nagnula u zamrzivač da vidim nešto a deda navalio, a meni sve

4 Занимљиво би било пратити пут трансформација истог тематско-мотивског језгра у текстовима, какве проналазимо, нпр. и код Мићуна под бројем 1517, код Крауса 150, а данас је готово класик виц са том темом, где хоца, војник, силоватељ има намеру да општи са бабом онолико пута колико она има зуба, да би после пребројавања и сексуалних активности, баба *пронашла* још један крњетак, те тражила да се *обећање* до краја реализује.

onako dobro, jel to greh?

Pop:

– Ne naravno, bio je i tvoj muž juče i njemu sam rekao da je to prirodno i ne treba da brinete.

Baba:

– A da li smo i dalje dobrodošli u crkvu?

Pop:

– Naravno ...

Baba:- Dobro, jer u Merkator više nismo ... (<https://lisica.rs/vicoteka/babe-3-strana-3>)

Похотне бабе:

1) Baba i seks

Šeta baba ulicom i ugleda veliki natpis „Jebemo sve pičke (bez obzira na starost)”. Pa, sva znatiželjna, svrati da se uveri da li je to stvarno tako.

Je li, momak, jebete li i ovako stare babe? – upita ona momka na recepciji.

Svakako, samo, šta vas konkretno zanima? Mi nudimo po novom cenovniku: 100 eura za jebačinu u krevetu, 50 eura na kauču i 25 eura na podu.

Baba daje 100 eura, a momak će:

Pravi izbor, bako, znači – krevet!

A ne, ne, sinko, baka će 4 puta na podu. (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

2) Upao lopov u neku prodavnicu i pištoljem zapreti svima:

– Dajte ovamo pare!

Neka stara baba se javi:

– Zar i stara baka?

Lopov na to reče:

– Ćuti, rekao sam svi! Dajte zlato!

Ponovo će baba:

– Zar i stara baka?

– Ćuti, rekao sam svi! Skidaj gaće!

Neko od prisutnih mušterija upita:

– Zar i stara baka?

A baba se prodere:

Ćuti majmune, rekao je svi! (<<http://www.sto-posto-zabava.com/vicevi/vicevi-o-babi-i-dedi/>>)

Импотентне деди:

1) Ležali baba i deda u krevetu, i baba počne da peva:

– Jutros mi je ruža procvetala.

Počne da se otkopčava i opet krene:

– Jutros mi je ruža procvetala.

Kad će deda na to:

– Džabe je tebi ruža procvetala kad' je meni zumbul uvenuo. (<<https://lisica.rs/vicoteka/babe-3-strana-8>>)

2) Baba se udaje za dedu

Baba našla nekog dedu, pa hoće da se uda, i pita ga:

Je li, šta imaš od pokretne, a šta od nepokretne imovine?

Deda odgovara: Od pokretne imam protezu, a od nepokretne imovine onu stvar između nogu! (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

3) Babina i dedina avantura

Napalili se baba i deda, a imaju po 80 godina. Probao deda da ga digne, čajeви, vijagre ali ništa. Na kraju uzme dva drvceta, pričvrsti ih gumicom na stojka i počne seks! Razgovaraju dva babina jajnika:

Sve smo za ovih 80 godina videle, i krive, i prave, i male, i velike, i debele, i tanke, ali ovog što unesoše na nosilima, e to još nismo videle! (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

Остало:

а) Пелене:

Udvaranje u staračkom domu: napaljeni deda kaže babi:

Pelene bih ti zubima skinuo! (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

б) Огромне груди:

1) Bliži se letovanje pa baba ode u najbliži butik da kupi bikini. Kupi ona neki na akciji, ali već sutradan baba opet dolazi u butik da vrati gornji deo. Pita je prodavačica:

Bako, zašto vraćate gornji deo?

Baba će:

Pa kod mene sve stane u donji... (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

2) Baba kaže dedi:

Deda, idem malo da se prošetam, da li da obučem brus?

Obuci, blato je... (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

в) Сенилност:

Tip se vraća sa posla i prolazi kroz park i vidi babu kako sedi na klupici i plače. Upita je:

Oprostite, šta nije u redu, zašto plačete?

Pa znate, imam muža mlađeg od mene 22 godine. Svako jutro vodi ljubav sa mnom, a posle toga spremi mi doručak, pa palačinke, donese sveže voće i kafu.

Pa dobro... ali zašto plačete?

Za ručak mi uvek skuva supicu i moje omiljeno jelo i onda vodi ljubav sa mnom celo popodne!

Pa dobro, ali šta je problem?

A za večeru mi spremi neki gurmanluk s vinom i moje omiljene kolače i vodi ljubav sa mnom do 2 ujutru!

Za ime sveta, pa zašto onda plačete?!

Pa sinko... ne mogu se setiti... gde stanujem!!! (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

г) Хиперболизован полни орган

1) Baba se napali da smrša za dedu i krene na aerobik.

Posle višemesečnog treniranja baba demonstrira dedi šta je postigla. Pokuša gola da uradi špagu. Naravno pošto joj je između nogu kilometraža zabrinjavajuća, stvori se vakuum i baba se zalepi za parket. Deda pokuša da je odlepi ali jok. Pozove deda parket servis – valjda će oni nešto da urade. Došli majstori pokušavali satima nešto da urade ali ništa. Odjednom majstor počeo da gura babu (ne gore ili dole već u stranu). Deda i ostali majstori se čude šta koj' kurac ovaj radi. I ovaj onako očajnički:

Ma guram je do kupatila pa nek se jebu keramičari da je odlepe! (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

Ćerka sva zadihana dotrčava iz škole i sa vrata viče mami:

Mama, danas je bilo grozno u školi. Profesor fizičkog mi je dao jedan zato što nisam mogla da se popnem uz konopac. Mama, ti ne znaš koliko je to teško...
E ćerko moja, ne znašti šta je teško... kad sam tebe porađala to su bile muke neviđene!
Na to se baba umeša u razgovor:
E deco moja, ne znate vi šta su muke... danas sam biciklom išla na pijacu i na povratku mi se klitoris zapetljao u lanac... (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

д) Наборана кожа:

1) Dođe baba kod ćerke i zatekne ćerku голу, pa kaže:
Ćero bre, zašto si gola?
A ćerka odgovara:
Nisam ja gola, to je moja spavaćica.
Baba ode kod dede, skine se gola i legne pored dede, a deda je upita:
Baba bre, što si tako gola?
A baba mu odgovara:
Nisam gola, to ti je moja spavaćica.
Pa mogle si malo da je ispeglaš! (<<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>)

2)
– Dragi, kada se pogledam u ogledalo vidim staru ženu, punu bora, na kojoj sve visi, pre-punu celulita... To me jako rastužuje. Dragi, molim te reci mi nešto što će me razveseliti!
– Pa, i dalje fantastično vidiš! (<<http://www.sto-posto-zabava.com/vicevi/vicevi-o-babi-i-dedi>>)

ђ) Глувоћа:

1) Došla baba kod doktora na pregled. Doktor: Baba, diši.
Baba: Tu šam, šinko, tu šam! (<<http://www.sto-posto-zabava.com/vicevi/vicevi-o-babi-i-dedi/>>)

2)
Sretnu se 2 gluva penzionera i pita prvi:
– Je l' ti ideš sad na pecanje?
Drugi:
– Ma jok, idem na pecanje. (Истро)

е) Зуби:

Pošli Baba i Deda na spavanje, Deda počeo da kunta, a Babi se uspalila mašina pa kaže Dedi:
– Deko, ti kada si mi se udvarao, držao si me za ruku dok smo ležali u krevetu!
Uzme je Deda za ruku i nastavi da kunta.
– Deko, a kada bi me uzeo za ruku, onda bi me ljubio!
Poljubi Deda Babu i nastavi da kunta.
– Deko, a onda bi nastavio da me grickaš za uvo, pa po vratu, pa po grudima...
Skoči Deda sav iznerviran i krene prema vratima, a Baba će:
– Gde si krenuo, Deko?
– Čekaj, idem po zube, vrag te odneo! (<<http://nasmej.me/vicevi/babe/>>)

ж) Вид:

Išle dve babe ulicom. Nailaze na šlajm i jedna kaže:
– Јаааоо, види брош!

Druga se saginje, uzima onaj šljajm i kaže:

– Ма nije то брош, то је ланче. (<<http://www.sto-posto-zabava.com/vicevi/vicevi-o-babi-i-dedi/>>)

Чито је, чак и на основу само овог избора примера, наравно, боља слика стиче се увидом у читаву грађу, да су вицеви о баби и деди, чија је тематска окосница тело и телесност, вишеструко утемељени у смеховну фолклорну културу. Без обзира на нове мотивске слојеве, посматрана грађа готово доследно је усклађена са усменокњижевном, односно традиционалнокултурном матрицом. Иако је човек који данас смишља и предности ове вицеве просторно, временски и духовно многоструко удаљен од поменуте традиције, она је, јасно је, пронашла начин да (ис)траје макар и на овакав начин. Дух смеховног, карневалског, гротескног, еротског проналази свој пут и у времену када његови преносиоци немају више свест о некадашњој практичној улози наведеног, али на, условно речено, несвесном нивоу савременог човека, ова улога се испуњава и даље.

ЛИТЕРАТУРА

- Дешић 1998: М. Дешић, Неки аспекти проучавања опцене лексике, *Опсцена лексика: зборник радова*, прир. Н. Богдановић, Ниш: Просвета, 29–39.
- Златковић 2015: И. Златковић, *Типологија хумора у српској усменој прози*, докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет, <<https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/4280/Disertacija106.pdf>>, 13. 9. 2023.
- Карановић, Јокић 2009: З. Карановић, Ј. Јокић, *Смеховно и еројско у српској народној култури и поезији*, Нови Сад: Филозофски факултет.
- Костић 1978: А. Костић, *Сексуално и нашој народној поезији*, Београд: Загреб: Медицинска књига.
- Караџић 1974: В. С. Караџић, *Српске народне пјесме из необјављених рукописа Вука Стеф. Караџића. Књ. 5, Особитне пјесме и поскокице*, прир. Ж. Младеновић и В. Недић, Београд: САНУ.
- Краус 1986: *Mrsne priče: erotska, sodomijaska i skatološka narodna proza*, prikupio i izdao Fridrih S. Kraus, prir. D. ivanić, Београд: BIGZ.
- Милорадов 2012: Д. Милорадов, Нечедна лексика у речницима српског језика и проблем њене стилистичке квалификације, *Летитице Мајнице српске*, књ. 489, св. 3, 436–448.
- Павићевић 1937: *Narodne pikanterije iz Jugoslavije / skupio i u pero uhvatio Mićun Pavićević*, Загреб: [s. n.].
- <<https://www.vicevi.rs/vicevi/babe>>, 25. 10. 2023.
- <<http://www.sto-posto-zabava.com/vicevi/vicevi-o-babi-i-dedi/>>, 7. 9. 2023.
- <<http://nasmej.me/vicevi/babe/>>, 7. 9. 2023.
- <<https://lisica.rs/vicoteka/babe-3-strana-3>>, 7. 9. 2023.
- <https://www.conopljanews.net/vicevi_o_babama_2.html>, 7. 9. 2023.
- <<https://vicevinajbolji.com/Vicevi/familija/baba-i-deda/>>, 7. 9. 2023.
- <<https://vicevi.net/seks?page=11>>, 7. 9. 2023.
- <https://vedriduh.com/vicevi/vic_tema.php?vic=1181-teret-godina>, 7. 9. 2023.
- <<https://vicevi.co/vicevi/familija/vicevi-o-babi-i-dedi/>>, 7. 9. 2023.

THE BODY IN THE JOKES ABOUT GRANDMA AND GRANDPA

Summary

This paper presents an analysis of body imagery in jokes from the “grandma and grandpa” category. The bodies of elderly individuals in these jokes are depicted, among other things, as sickly, worn-out, but also sexual. Regardless of the specific theme of the jokes, the body is portrayed as deformed, grotesque, and almost carnivalized. The jokes were categorized based on specific bodily themes. The material used for the analysis included jokes collected from specialized websites, with a portion of the research also dedicated to a brief review of this theme in printed sources. The analysis revealed that over 50% of the material is thematically and motivically related to sexuality, aligning with traditional folklore patterns.

Keywords: grandma, grandpa, joke, grotesque, illness, sexuality

Aleksandra R. Popin